CONCILIUM ROMANUM V,

Celebratum anno Domini 1078,

PRO RESTAURATIONE SANCTÆ ECCLESIÆ.

(MANSI, *Concil.*, XX, 507.)

(434) Anno ab Incarnatione Domini millesimo septuagesimo octavo, pontificatus vero domini Gregorii septimi papæ sexto, tertio (tertio decimo) Kalendas Decembris, indictione secunda, celebrata est synodus Romæ in ecclesia Sancti Salvatoris pro restauratione sanctæ Ecclesiæ. In qua inter alia excommunicatus est Constantinopolitanus imperator, aliique qui subscripti habentur. Juraverunt quoque legati Henrici et Rodulphi, quisque pro domino suo, quod nullis dolis colloquium legatorum sedis apostolicæ in Teutonico regno habendum impedient. Constituta etiam sunt illic ad utilitatem sanctæ Ecclesiæ quædam capitula quæ in sequentibus denotantur:

De Teutonicis contradicendis, ne prædia ecclesiastica a regibus data, sive ab invitis episcopis, detineant.
Ut iterum excommunicentur illi quorum culpa colloquium remansit.
Narbonensis archiepiscopus iterum excommunicetur.
Et alii qui ab Amato episcopo sunt excommunicati.
Comes sancti Ægidii excommunicetur propter uxorem.
Et idem monasterium, si fuerit in potestate comitis.
Monasterium Sancti Benedicti montis Cassini defendatur ab omnibus Nortmannis.
Ut contradicatur ne aliquis accipiat investituram Ecclesiarum De manibus laicorum.
Et ne præbendæ vel officia ecclesiastica vendantur.
De consanguinitate.
De Simoniacis.
De castitate clericorum.
De falsis ordinationibus.
De falsis pœnitentiis.
Qualiter vera pœnitentia detur
De decimis a laicis injuste detentis.
De patriarcha Aquileiensi.
De patriarcha Gradensi.
De imperatore Constantinopolitano.
De festivitatibus pontificum Romanorum celebrandis.
De abstinentia Sabbati.
De Judæis non præponendis Christianis.
De sancti Petri hæreditate occultata.
Ut nullus pœnitens suscipiatur sine litteris episcopi sui, nisi forte fuerit episcopus mortuus vel excommunicatus.
Ut nullus abbas decimas et primitias sine auctoritate Romani pontificis seu episcopi consensu, in cujus diœcesi habitat, detineat.
Ut nullus episcopus gravamen, seu servile servitium, ex usu abbatibus imponat.
Ut sacerdotes sine licentia sui episcopi, et monachi de notis monasteriis sine licentia suorum abbatum, non recipiantur.
A *Ut episcopi qui consenserint fornicationem vel incestum in suis parochiis a suo officio suspendantur.*
Ut omnes episcopi firmamentum faciant, ne prædia ecclesiastica vendant.
Ut nulli episcopi prædia Ecclesiæ in beneficium tribuant sine consensu papæ, si de sua sunt consecratione. Cæteri autem sine consensu archiepiscopi sui et fratrum suorum hoc idem non præsumant; si autem præsumpserint, ab officio suo suspendantur, et quod venditum est vel datum beneficium Ecclesiæ reddatur, omnino evacuata omni venditione, vel in beneficium traditione.
Ut omnes episcopi artes litterarum in suis Ecclesiis doceri faciant, et ornamenta Ecclesiæ sine certa utilitate, aut gravi necessitate, nullo modo nulloque ingenio Ecclesiis subtrahant, ne periculum sacrilegii, quod absit, incurrant.
Ut annuntietur laicis cum quanto periculo animæ suæ decimas detinent, et Ecclesias possident.
B *Ut qui certam partem in solemni missa volunt habere, aliquid procurent offerre.*
Decreta quædam in hac synodo facta: multa enim desiderantur, quorum tantum tituli habentur.

I. Quicunque militum, vel cujuscunque ordinis vel professionis persona, prædia ecclesiastica a quocunque rege, seu sæculari principe, vel ab episcopis invitis seu abbatibus, aut ab aliquibus ecclesiarum rectoribus susceperit, vel suscepit, vel invasit, vel etiam de rectorum depravato seu vitioso eorum consensu tenuerit, nisi eadem prædia Ecclesiis restituerit, excommunicationi subjaceat.

Si quis Nortmannorum (435), vel quorumlibet hominum, prædia monasterii Sancti Benedicti montis Cassini invaserit, vel quascunque res ejusdem mo-
C nasterii injuste abstulerit, et bis vel ter admonitus non emendaverit, excommunicationi subjaceat, donec resipiscat, et Ecclesiæ satisfaciat.

II. Quoniam investituras Ecclesiarum contra statuta sanctorum Patrum a laicis personis in multis partibus cognovimus fieri, et ex eo plurimas perturbationes in Ecclesia oriri (436), ex quibus Christiana religio conculcatur; decernimus ut nullus clericorum investituram episcopatus; vel abbatiæ, vel ecclesiæ, de manu imperatoris, vel regis, vel alicujus laicæ personæ, viri vel feminæ, suscipiat.

Quod (437) si præsumpserit, recognoscat investituram illam apostolica auctoritate irritam esse, et se usque ad condignam satisfactionem excommunicationi subjacere.

(434) Dantur variantes ex cod. Mutin.
(435) Hæc desunt in chronico Virdunensi Hugonis Flav.
(436) In Ecclesia imo ruinam sanctæ religioni oriri.
(437) Hæc quoque desiderantur in eodem Chronico.

Si quis præbendas, archidiaconatus, præpo- A
ı vel aliqua officia ecclesiastica vendiderit, vel
quam statuta sanctorum Patrum præcipiunt
verit, ab officio suspendatur : dignum est
ut sicut gratis episcopatum accepit, ita mem-
ısdem episcopatus gratis distribuant.

Ordinationes quæ interveniente pretio, vel
us, vel obsequio alicujus personæ (aliqui per-
ea intentione impenso, vel quæ non communi
ısu cleri et populi secundum canonicas san-
ı fiunt, et ab his ad quos consecratio pertinet
omprobantur, infirmas et irritas esse dijudi-
: quoniam qui taliter ordinantur, non per
ı, id est per Christum, intrant, sed, ut ipsa
s testatur, fures sunt et latrones (*Joan.* x).

Falsas pœnitentias dicimus, quæ non secun- B
ıuctoritatem sanctorum Patrum pro qualitate
ıum imponuntur. Ideoque quicunque miles,
ıgotiator, vel alicui officio debitus quod sine
o exerceri non possit, si culpis gravioribus
ıs ad pœnitentiam venerit, vel qui bona alte-
ıjuste detinet, vel qui odium in corde gerit,
ıgnoscat se veram pœnitentiam non posse per-
per quam ad æternam vitam valeat pervenire,
ma deponat, ulteriusque non ferat, nisi con-
eligiosorum episcoporum pro defendenda ju-
vel negotium derelinquat, vel officium dese-
: odium ex corde dimittat, bonaque quæ in-
ıbstulit restituat. Ne tamen desperet; interim
ıid boni facere poterit hortamur ut faciat,
nipotens Deus cor illius illustret ad pœniten-

Decimas, quas in usum pietatis concessas esse
ıca auctoritas demonstrat, a laicis possideri
lica auctoritate prohibemus : sive enim ab
pis, vel regibus, vel quibuslibet personis, eas
rint, nisi Ecclesiæ reddiderint, sciant se sa-
i crimen committere (incurrere), et æternæ
ıtionis periculum incurrere (pœnam subire).

. Quia dies Sabbati apud sanctos Patres no-
ı abstinentia celebris est habitus, nos eorum-
uctoritatem sequentes, salubriter admonemus,
icunque se Christianæ religionis participem
esiderat, ab esu carnium eadem die, nisi ma-
estivitate interveniente, vel infirmitate impe-
, abstineat.

. Ut nullus abbas decimas et primitias, et reli-
uæ secundum statuta canonum ad episcopos
ent, sine auctoritate Romani pontificis, seu
pi consensu in cujus diœcesi habitat, deti-
ıpostolica sanctione firmamus (auctoritate san-
).

Nullus episcopus gravamen, seu servile servi-
ex usu contra ecclesiasticam normam abbati-
ıu clericis suis imponat. Interditum (*vel* in-
ıum) sardotale officium pretio interveniente
ıat. Quod si fecerit, officii sui periculum sub-

X. Si quis prædia B. Petri apostolorum principis
ubicunque posita in proprietatem suam usurpaverit,
vel sciens occultata non propalaverit (vel [438]
debitum servitium exinde beato Petro non exhi-
buerit), recognoscat se iram Dei et sanctorum apo-
stolorum velut sacrilegum incurrere. Quicunque
autem in hoc crimine deprehensus fuerit, eamdem
hæreditatem beati Petri legitime restituat, et pœ-
nam quadrupli de propriis bonis persolvat.

XI. Si quis episcopus fornicationem presbytero-
rum, diaconorum, seu subdiaconorum, vel crimen
incestus in sua parochia, precibus vel pretio inter-
veniente, consenserit, vel commissum sibique com-
pertum auctoritate sui officii non impugnaverit, ab
officio suspendatur.

XII. Ut omnis Christianus procuret ad missarum
solemnia aliquid Deo offerre, et ducat (et duci) ad
memoriam, quod Deus par Moysen dixit : *Non ap-
parebis in conspectu meo vacuus* (*Exod.* XXIII). Ete-
nim in collectis sanctorum Patrum liquido apparet
quod omnes Christiani offerre aliquid Deo ex usu
sanctorum Patrum debent.

ADDITIO PHILIPPI LABBE, S. J.

*Hujus Romani concilii canonibus hæc præmittit
Hugo Flaviniacensis abbas jam sæpe laudatus :* Con-
secratus, etc., *alibi* jam *excusa.*

NOTÆ SEVERINI BINII.

Concilium. In hac synodo, post ea quæ in actis su-
pra recensitis continentur, nefandissimum Gilber-
tum Ravennatem archiepiscopum ad synodum fre-
C quenter citatum, apostolicæ sedis patientia et be-
nignitate abutentem, ob immensa scelera perpetrata
depositum esse, indicat epistola Gregorii decima li-
bri sexti, quam ad ommes Ravennates de Gilberti
sceleribus et depositione perscripsit.

*Excommunicatus est Constantinopolitanus impe-
rator.* Nicephorus nimirum, cognomento Botoniates,
qui imperium sibi tyrannice vindicans, Michaelem
cum Maria Augusta conjuge, filioque Constantino
Porphyrogeneto in Blachernis captos in monaste-
rium relegavit. Coronatus est autem ipse Nicephorus
a Cosma patriarcha, qui eodem anno, Joanne Xiphy-
lino defuncto, a Michaele imperatore in locum ejus
fuerat subrogatus. Venerat iste Hierosolymis, et
magnæ existimationis erat apud imperatorem.
Joannes Curopalates.

Si quis Nortmannorum. Hujus canonis sanciendi
occasionem Leo Ostiensis episcopus qui aderat lib.
3, cap. 45 et 46, sic enarrat : « Eodem tempore Ro-
D sellanæ Ecclesiæ pontifex ad hoc cœnobium veniens,
non parvam pecuniæ summam in hoc loco deposuit.
Quod ubi Jordani principi Capuæ relatum est, mis-
sis militibus, eam de secretario ecclesiæ abstrahi, et
ad se præcepit afferri. Ad hæc fratres : Pecuniam,
inquiunt, quæ Patri Benedicto credita est, nos
nulli omnino viventium damus; verum in secretario
conditam qui præsumpserit tollat. Milites diabolico
furore ebriati pecuniam de secretario abstrahunt,
ac abstractam ad principem deferunt. Tantum vero
et tam immane inauditumque facinus Gregorii papæ
dum pervenisset ad aures, hujus temeritatis noxam
inultam esse non ferens, et verens ne hoc rursus
exemplo ecclesia nostro violaretur, divinum officium
in ecclesia Patris Benedicti interdixit, altariaque
omnia nudari fecit, asserens in tanto scelere nimiæ
negligentiæ damnandæque formidinis Desiderium

ı) Desunt in Chron. Virdunensi.

abbatem hac fratres argui merito posse : seque adversus congregationem nostram severius commovendum, nisi ea qua semper locum istum dilexerat charitate teneretur. Siquidem tolerabilius esse villas et castella juris nostri in prædam et direptionem dari, quam sanctum locum, ubique terrarum famosissimum, tantæ ignominiæ subjacere. Sed non diu divina ultio dilata est. Nam princeps tanti auctor sceleris, postquam pecuniam tulit ecclesiæ, lumen amisit. Inde vero Gregorius in concilio præsidens constituit, ut si quis Nortmannorum vel quorumlibet hominum, prædia, monasteria, villas, possessionesque nostri monasterii Cassinensis invaserit, et secundo ac tertio admonitus non emendaverit, excommunicationi subjaceat, quousque satisfaciat. »

Quoniam investituras ecclesiarum. De hoc canone Leo Ostiensis, cap. 41, ita scribit : « Per idem tempus, supradicto papa Gregorio synodum habente, Leo hujus monasterii bibliothecarius, qui postea Ostiensis episcopus fuit, proposuit litem de monasterio Sanctæ Sophiæ de Benevento, quod nuper Beneventani a ditione nostri cœnobii violenter abstraxerant. Cumque res ad judicium deducta esset, audientibus omnibus recitata sunt omnia privilegia nostra, quibus principes Romanique pontifices, imperatores, reges, duces, prædictam cellam huic monasterio donasse probatum est, decretumque a summo pontifice cellam illam nihil ad Beneventanos pertinere, sed juris nostri perpetuo esse debere. In eadem item synodo institutum est, ut qui a laico investituram Ecclesiæ acciperet, anathemate uterque plecteretur, et qui scilicet daret, et qui acciperet. » Hæc Leo.

ADDITIO PHILIPPI LABBE S. J.

De Gregorii VII zelo adversus Simoniacos, concubinarios, etc., *hæc habet idem Hugo Flaviniacensis, pag.* 207 *Chronici Virdunensis.*

Consecratus igitur in justitia et sanctitate miro modo assiduis votis pro se et grege sibi commisso excubans, urgente pastoralis officii necessitate, distorta perversorum corda ad rectitudinis lineam summa vi corrigere nitens, veritatem Dei absque personæ acceptione omnibus patefecit, nactus omnium bonorum dilectionem ob zeli Dei fervorem, et justitiæ exsecutionem. Sed quia nulla est societas luci ad tenebras, perditorum hominum odium et detractionem, imo persecutionem acerrimam incurrit; regiam tamen viam, quam semel intraverat, inconcussus, immotus, per arma justitiæ a dextris et a sinistris fortiter incessit. Ac primo quidem apostolica auctoritate, veridicis sanctorum Patrum animatus sententiis, ad eliminandam Simoniacam hæresim, et præcipiendam clericorum castitatem commissi sibi officii debito vehementer exarsit. Audiant igitur qui audire volunt, ut muniantur, qui audire nolunt, ut confundantur, quam libera, quamque catholica voce contra insanos impiorum latratus, impiaque molimina, aususque nefandos intonuerit hic propugnator Ecclesiæ. Cum enim omnes fere sua quærerent, non quæ Jesu Christi, et adhærere mallent discipulatui Simonis, quam pauperiem Christi servare in unitate fidei; ministri quoque divini sanctuarii fœdam libidinosæ contagionis pollutionem contra jus fasque usurpatam, et subintroductam nollent abjicere, investituræ etiam Ecclesiarum a laicis indebite usurparentur : ipse pro communi Ecclesiæ utilitate et necessitate in Lateranensi palatio aggregata synodo, circumsedentibus archiepiscopis, episcopis, abbatibus et religiosis Deumque timentibus clericis et monachis, de suprascriptis et aliis Ecclesiæ commodis tractans, hæc decretalia promulgavit capitula.

I. *Quicunque militum,* etc.

Hæc sunt beatissimi papæ synodalia decreta (pag. 208 ejusdem Chron.) moribus corrigendis idonea, sanctorum Patrum decretis consona, cœlo rorante stillata, universis fidelibus inculcanda, amplectenda atque tenenda, justitia dictante prolata, fortitudine roborata, prudentia promulgata, temperantiæ virtute prædita. Sed perversi dum in eorum norma vitæ suæ perversitate offendunt, hæc gravia, hæc difficilia, hæc, quia corrigi nolunt, emendari refugiunt, omnimodis appellant impossibilia. O mentem amentem ! o spurcam nequitiam ! et nequissimam spurcitiam! Nunquid si perditorum mores hominum corrigi refugientes desipiunt, justitia silebitur, pietas conculcabitur, et ecclesiasticæ animadversionis gladius a sanguine prohibetur? Væ rectori quem denotaverit sententia hujusce maledictionis! maledictus est qui prohibet gladium suum a sanguine. Gladium a sanguine prohibere est prædicationis verbum a carnalis vitæ interfectione retinere. Ob hanc igitur causam, quia scilicet sanctam Dei Ecclesiam castam esse volebat, liberam, atque catholicam; quia de sanctuario Dei Simoniacam et neophytorum hæresim, et fœdam libidinosæ contagionis pollutionem volebat expellere, membra diaboli cœperunt in eum insurgere, et usque ad sanguinem præsumpserunt in eum manus injicere, et ut eum morte vel exsilio confunderent, multis eum modis conati sunt dejicere. Sic surrexit inter regnum et sacerdotium contentio, accrevit solito gravior sanctæ Dei Ecclesiæ tribulatio. Henricus enim Henrici imperatoris filius adversus Deum et matrem omnium catholicorum Romanam Ecclesiam superbe tumidus, qui vita ejus prava sanctorum Patrum decretis et canonicis adversabatur institutis, adversus Deum et adversus Christum ejus (*Act.* IV) insurrexit, ecclesiasticis sanctionibus impie factus rebellis : membra diaboli contra eum incitando, et omnes quos potuit minis, blanditiis, terroribus, muneribus contra eum armando, facta cum multis episcopis Lothariensibus et Transrhenensibus compositione. Posito enim adhuc in diaconatus officio eodem papa sanctissimo, cum de eo sinistra et inhonesta ubique ferretur fama, propter imperialem dignitatem ei patris matrisque reverentiam, necnon propter spem correctionis ejus, sæpe ab eo litteris et nuntiis est admonitus, ut memor clarissimi generis, memor imperialis dignitatis, vitam suam moribus imperio congruentibus institueret, ut regem se et imperatorem moribus ostenderet, operibus exhiberet. Sed quia cum ætate illius quoque pariter crevit iniquitas, sublimatus in ordine pontificatus,

officii sibi commissi multo sollicitius ad rationem eum in dies hortabatur, cum atione ætatis fluxæ et fragilis de die in ita ejus se suscepturum verbis quidem t, cæterum re et exaggeratione culparum, m, in quorum manus curia erat, consilio nculcaret. Hinc jam proclivior factus ad aceps præcipiti usus consilio ferebatur Visum est papæ beatissimo ut familiares um machinationibus per episcopatus et inductis Simoniace lupis pro pastoribus, nnocentiam hæresi nefanda fœdaverat, ad m vocaret, venientes susciperet, re- communione corporis Christi et consor- m separaret, ut vel sic eum ab eorum sub- t maligno consilio segregaret, admonens s excommunicatos a domo, ab convivio, tiam familiaritate et communione sua ex- nterim vero invalescente contra eum Sausa, cum vires regni et præsidia a se vi- ere velle, epistolam ei direxit supplicem ate plenam, pœnitentiam de perpetratis endationem pollicens, et suam ei obedien- lele adjutorium contra rebellantes promit- c postmodum legatis ejus Humberto Præ- Giraldo Ostiensi episcopis, in illorum r sacratas eorum stolas, quas collo ge- jurejurando confirmans. Textus autem te est :

nrici imperatoris epistola ad papam.

ntissimo et desiderantissimo domino papæ apostolica dignitate cœlitus insignito, Dei gratia Romanorum rex debiti famussimam exhibitionem.

regnum et sacerdotium, ut in Christo ritrata subsistant, vicaria sui ope semper oportet nimirum, domine mi et Pater ne, quatenus ab invicem minime dissen- m potius Christi glutino conjunctissimo iliter sibi cohæreant. Namque sic et non servatur in vinculo perfectæ charitatis et Christianæ concordia unitatis et ecclesia- l status religionis. Sed nos, qui, Deo an- gni jam sortimur ministerium et sacerdo- ortuit, per omnia jus et honorem non ex- legitimum. Quippe datæ nobis a Deo po- dicem gladium non sine causa portavimus, in reos, ut justum fuit, judiciaria illum vaginavimus. Nunc autem divina misera- antulum compuncti et in nos reversi, pec- a priores vestræ indulgentissimæ paterni- ccusando confitemur, sperantes de vobis o ut apostolica vestra auctoritate absoluti mereamur. Heu, criminosi nos et infeli- m pueritiæ blandientis instinctione, par- ritatis nostræ imperiosa libertate, partim um quorum seductilia nimium secuti su- ilia, seductoria deceptione peccavimus in coram vobis, et jam digni non sumus vocatione vestræ filiationis. Non solum enim nos res ecclesiasticas invasimus, verum quoque indignis quibuslibet, et Simoniaco felle amaricatis, et non per ostium, sed aliunde ingredientibus, ecclesias ipsas vendidimus, et non eas ut oportuit defendimus. At nunc, quia soli absque vestra auctoritate Ecclesias corrigere non possumus, super his, ut etiam de nostris omnibus, vestrum una consilium et auxilium obnixe quærimus, vestrum præceptum studiosissime servabitur in omnibus. Et nunc imprimis de Ecclesia Mediolanensi quæ nostra culpa in errore est, rogans ut vestra apostolica districtione canonice corrigatur, ei exinde ad Ecclesias corrigendas auctoritatis vestræ sententia progrediatur. Nos ergo vobis Deo volente in omnibus non deerimus, rogantes idipsum suppliciter paternitatem vestram ut nobis alacris adsit clementer in omnibus. Litteras nostras non post longum tempus cum fidelissimis nostris habitis, ex quibus nostra quæ dicenda adhuc restant, Deo dante, plenius audietis. »

Verum, commisso prælio et victoria obtenta, ad vomitum cito rediit, vota fregit, excommunicatos in communionem et gratiam suscepit, Ecclesiarum confusionem non abhorruit. Pius autem papa adhuc animum ejus tentandum credens, litteras ei direxit commonitorias, ut recordaretur Domini Dei sui, recordaretur promissi, nec inhonoraret honorantem se, nec crederet se fallere posse Deum, adjiciens *Deum superbis resistere, humilibus autem dare gratiam* (*I Petr.* v), parcensque ei et moderaminis apostolici erga eum censuram conservans, quem potuisset pro hoc solo scelere juste punire.

ALTERA ADDITIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Ad concilium Romanum V, *ex chronico Virdunensi, vag.* 214, *tom. I. Bibliothecæ novæ ms. librorum.*

Anno ab Incarnatione Domini 1078, *indictione* I, *pontificatus ejus anno* V, *mense Martio, Gregorius papa VII Romanæ synodo episcoporum centum præsidens, dixit post aliqua :*

Ordinationes illorum qui ab excommunicatis sunt ordinati, sanctorum Patrum sequentes vestigia, irritas fieri censuimus. Sanctorum prædecessorum nostrorum statuta tenentes, eos qui excommunicatis juraverunt fidelitate aut sacramento absolvimus, et ne sibi fidelitatem observent modis omnibus prohibemus. Et quoniam multos, peccatis nostris exigentibus, pro causa excommunicationis quotidie perire cernimus, partim ignorantia, partim etiam nimia simplicitate, partim timore, partim etiam nimia necessitate, devicti misericordia, anathematis sententiam, prout possumus, ad tempus opportune temperamus. Apostolica itaque auctoritate ab anathematis vinculo subtrahimus, videlicet uxores, liberos, servos, ancillas, seu mancipia, necnon rusticos et servientes, et omnes alios qui non adeo curiales sunt ut eorum consilio scelera perpetrentur, et illos qui ignoranter excommunicatis communicant, seu illos qui communicant cum eis qui communicant excommunicatis. Quicunque

autem orator, sive peregrinus, aut viator in terra excommunicatorum venerit, ubi non possit emere, aut non habet unde emat, ab excommunicatis accipiendi licentiam damus. Et si quis excommunicatis non sustentatione superbiæ [*lege* pro sustentatione, non superbiæ, etc., *ut supra concil. Rom. IV*, HARD.] sed humanitatis causa aliquid dare voluerit non prohibemus. Actum in ecclesia Domini Salvatoris quæ appellatur Constantiana [*forte*, Constantinianæ, HARD.], v. Nonas Martii.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI *ad an. Chr.* 1078, *n.* 4 *et* 5.

Subdit de v synodo Romana Bertoldus in Chronico : « In synodo ista Berengarius Andegavensis « canonicus, ut ab hæresi sua resipisceret, synoda- « liter convenitur, eique induciæ usque ad proxi- « mam futuram synodum dantur. » Huc referendum quod anonymus Chiffletianus in opusculo de Berengarii hæresiarchæ damnatione multiplici scribit : « Reverendissimus papa Gregorius VII, suc- « cessor Alexandri, iterum eidem Berengario au- « dientiam in duabus synodis generalibus Romæ « concessit. Sed cum ipse sectam suam catholicæ « fidei contrariam denegare non posset, iterum sub « juramento eamdem abdicare et fidem catholicam « profiteri delegit, sicut in superioribus conciliis « fecit. Tot igitur conciliis Berengarianam hære- « sim damnatam percipimus, tum ex fidelium re- « latione virorum qui eisdem conciliis interfuerunt, « tum ex regestis Romanorum pontificum, tum ex « scriptis religiosorum virorum qui de his fideliss- « sime scripserunt. Nam eadem concilia nostris « temporibus infra 40 annos celebrata reperiun- « tur; quot anni ab exordio pontificatus S. Leonis « Papæ usque in præsentem annum computantur, « qui est ab Incarnatione Domini 1088 (quo auctor « opusculum suum scripsit.) Unde et adhuc multi « vivunt, qui eisdem conciliis interfuerunt; qui et « nobis de iisdem conciliis fidelissime testificati « sunt. »

Berengarius, qui primam fidei professionem, anno 1059, coram Nicolao papa fecerat, secundam in ista synodo edit, quam hactenus ineditam ex veteri codice Ms. Mabillonius, tom. II. Analect. in Observat. de multiplici Berengarii damnatione in hunc modum exhibet : « Profiteor panem altaris post « consecrationem esse verum corpus Christi, quod « natum est de Virgine, quod passum est in cruce, « quod sedet ad dexteram Patris : et vinum altaris « postquam consecratum est, esse verum sangui- « nem, qui manavit de latere Christi. Et sicut ore « pronuntio, ita me in corde habere confirmo. Sic « me adjuvet Deus, et hæc sacra. » Verisimile est, inquit Mabillonius, Berengario, postea quam priorem confessionem quasi proprium Humberti cardinalis fetum tam atrociter, scripto suo a Lanfranco confutato, lacerasset, ut vel sic omnis causandi ac tergiversandi aditus ei præcluderetur, datam fuisse potestatem suis verbis explicandi propriam de eucharistia mentem, quod ipse præstiterit, edita hac confessione secunda, id qua subdolis *veri corporis et veri sanguinis* verbis catholicam fidem profiteri videbatur; tametsi sub ejusmodi speciosis larvis hæresim suam occultabat. Inde factum ut hæc confessio permultis istius synodi episcopis non fecerit satis, ideoque remissa ac dilata sit amplior hujus rei discussio in synodum anni subsequentis, cujus gratia frequentior episcoporum numerus Romam convenire debebat; ac interim Berengarius ad id tempus Romæ residere jussus. Quæ viri doctissimi conjectura valde mihi probatur.

AD CONCILIUM ROMANUM V ADDITIO.

Cum in concilio isto Romanæ res Cassinensis monasterii contra Normannorum invasiones assertæ fuerint, non dubito quominus ad idem Romanum concilium pertineat sententia illa adversus eosdem Normannos lata, qua eosdem castigat pro simili invasione rerum monasterii Casauriensis vel Piscariæ, quæ insula est maris Adriatici in Aprutio ulteriori. Hanc igitur damus ex Chronico ejusdem monasterii exhibito Rer. Italic. tom. II, par. II, pag. 365. Insuper de investituris dignitatum ecclesiasticarum a laicis non recipiendis, decreta duo integra cum non legantur in synopsi actorum hujus concilii, quam solam hic pro actis deperditis exhibet Labbeus, supplemus ex opusculo S. Anselmi Lucensis contra Wibertum antipapam, lib. II, pag. 384, edit. Canisianæ Basnagii; sed antequam hæc proferantur, disquirere aliquid juvat de hæretico Berengario, cujus causa non in concilio tantummodo Romano sequentis anni tractata est, quod et Labbeum non latuit; sed et quod ipse ignoravit, in præsenti pariter jussus est fidei suæ confessionem exhibere, quam, siquidem vera ille narraverit in scripto quodam suo vulgato in Anecdotis Martene, tom. IV, pag. 103, concilii illius Patres tunc quidam catholicam agnoverunt; sed alii latere in illa veneni aliquid hæretici suspicati persuaserunt pontifici ut Romæ ad concilium usque sequentis anni illum detineret. Ibi clariorem fidei suæ confessionem exprimere coactus est. Porro ex ea Berengarii de rebus suis narratione intelligimus concilium istud Romanum in festivitate Omnium Sanctorum cœpisse, idque vero toto illo mense perseverasse demonstrat inscriptio ejusdem concilii in editis Labbeanis, quæ diem III Kal. Decembris signat. Nunc tandem confessionum fidei ejusdem Berengarii ex eodem opusculo promamus.

Juramentum Berengarii Turonici.

Profiteor panem altaris post consecrationem esse verum corpus Christi, quod natum est de Virgine, quod passum est in cruce, quod sedet ad dexteram

inum altaris postquam consecratum est, A sanguinem, qui manavit de latere Chri- ore pronuntio, ita me corde habere con- ne adjuvet Deus, et hæc sacra.

riptum istud, cum Romæ apud papam erem in conventu episcoporum, quem stivitate Omnnium Sanctorum, vocifera- omnibus pronuntiari fecit, dicens suffi- fidei, sufficere debere his quibus lac us esset non cibus, secundum quod scri- ustinus de sacrificio Ecclesiæ dicens : *in altari panis est et vinum, quod etiam vobis renuntiant; quod autem fides in- stulat, panis est corpus Christi vinumque* lamans populo me non hæreticum esse, B Scripturis, non de corde meo habere, estificans in audientia sua Petrum Da- inferiorem lima eruditionis, non infe- nfranno dignitate Christianæ religionis, consensisse de sacrificio Ecclesiæ dictis pro eo se dare sententiam, negligenda diceret Lanfrannus, potius quam ea quæ rus Damiani Romanæ Ecclesiæ filius, S. satis memini, episcopus, non inferior, ut m, Lanfranno lima eruditionis, dignitate religionis; multo Lanfranno operosior livinæ lectionis, secundum quod præce- minus: *Scrutamini Scripturas* (*Joan.* v). e, cum quo moras pene per annum fece- escitam putare visus est et compositam C turbæ turbatæ; ut ait B. Augustinus, noti, quo me hæreticum quantum potuit rat: maxime quia papa undecunque li- ortari fecerat episcopis et abbatibus, cle- nachis, unde sacrificia Christi imperver- sa et scripta Augustini, Hieronymi, Am- umque legenda proposuerat, mecum sen- n eis qui cum papa erant, episcopo Por- iscopo Sucirensi (*lege* Sutrinensi), epi- scinensi, cardinalibus Attone Mediolanen- o Tudensi Romanæ Ecclesiæ cardinali eusdedit, Petro cancellario, benigni atque dis fratre Fulcone transmontano, clerico ini papæ convictore nihilominus Teth- litterarior diligentia peculiari apud S. D tempore habebatur clericus, et fratre ui cognomine Bona-dies appellabatur,

ec narrat Berengarius in scripto a Mar- o.

opusculo S. Anselmi Lucensis contra aliisque compluribus, quorum nomina dignitatesque non teneo. Cum tamen urgerent papam illum quam maxime pestilentes et Scripturarum perversores, ut exigeret a me moras adhuc Romæ facere usque ad conventum qui futurus erat apud eum in Quadragesima, episcoporum, etc.

Gregorius VII, Romana synodo quinquaginta episcoporum, considente presbyterorum et abbatum multitudine, statuit dicens :

I. Si quis deinceps episcopatum vel abbatiam de manu alicujus laicæ personæ susceperit, nullatenus inter episcopos habeatur, nec ulla ei ut episcopo aut abbati audientia concedatur, insuper ei gratiam B. Petri et introitum ecclesiæ interdicimus, quo usque locum, quem sub crimine tam ambitionis quam B inobedientiæ, quod est scelus idololatriæ, cepit, resipiscendo non deserit (440). Similiter etiam de inferioribus et ecclesiasticis dignitatibus constituimus.

II. Si quis imperatorum, regum, ducum, marchionum, vel quilibet sæcularium potestatum aut personarum investituram episcopatuum vel alicujus ecclesiasticæ dignitatis dare præsumpserit, ejusdem sententiæ vinculo se astrictum esse sciat.

Sententia a Gregorio papa VII promulgata contra pervasores possessionum monasterii S. Clementis.

(441) Si quis Nortmannorum vel quorumlibet hominum prædia monasterii B. Clementis invaserit, vel quascunque res ejusdem monasterii injuste abstulerit, si bis vel ter admonitus non emendaverit, excommunicationi subjaceat, donec resipiscat et Ecclesiæ satisfaciat. Si quis prædia B. Clementis ubicunque posita in proprietatem suam usurpaverit, vel sciens occultata non propalaverit, vel debitum servitium exinde B. Clementi non exhibuerit, recognoscat se iram Dei, et S. Clementis velut sacrilegum incurrere. Quicunque autem in hoc crimine deprehensus fuerit, eamdem hæreditatem B. Clementi restituat, et pœnam quadruplum de propriis bonis persolvat. Quicunque militum, vel cujuscunque ordinis vel professionis persona, prædia ecclesiastica, a quocunque rege seu sæculari principe vel ab episcopis aliquibus [donata], invitis abbatibus aut Ecclesiarum rectoribus suscepit, vel susceperit, vel invasit, vel etiam eorumdem rectorum depravato sententioso consensu tenuerit, nisi eadem prædia Ecclesiis restituerit, excommunicationi subjaceat. Romæ in universali synodo, præsidente B. Gregorio papa, ab eodem promulgata, ab universali concilio comprobata.

Wibertum lib. II Canif. Veter. Lecti., t. III, p. 384, edit. Basnag.

(441) Rer. Ital. tom. II, part. II, col. 865.

CONCILIUM ROMANUM VI,

Berengarius sæpe ad pœnitentiam vocatus, sæpiusque relapsus, hæresim suam iterum abjuravit, fidemque catholicam professus fuit, anno Domini 1079.

(Mansi, *Concil.* XX, 523.)

no ab Incarnatione sempiterni Principis [Principii] millesimo septuagesimo nono, mense

Thoma Valdensi tom. III cap. 43, qui Acta formata *hujus concilii dicit a se reperta fuisse*